

A DIGITALIZÁCIÓ SZEREPE A BÜNTETŐELJÁRÁSBAN

1. Az elektronikus rendszerek szerepe az 1998. évi XIX. törvényben

A büntetőeljárásról szóló új, 2017. évi XC. törvény (a továbbiakban: Be.) igen sok helyen érinti a büntetőeljárás digitalizációját. Különösen az elektronikus kapcsolattartásnak a résztvevők szélesebb körére való kiterjesztése az, ami lényeges változást eredményez a büntetőeljárásban. Azonban a 2018. június 30-ig hatályos 1998. évi XIX. törvény (a továbbiakban: régi Be.) is számos, a témakört érintő rendelkezést tartalmaz. Ezeket az alábbiak szerint csoportosíthatjuk:

- a) vannak általános, a számítógépes kommunikációt illetve technikai rendszert érintő rendelkezések;
- b) szólni kell az elektronikus kapcsolattartásra vonatkozó hatályos szabályokról és
- c) az elektronikus rendszerekkel összefüggő kényszerintézkedésekről (Információs rendszerben tárolt adatok megőrzésére kötelezés, Elektronikus adat ideiglenes hozzáférhetetlenné tétele);
- d) végül meg kell említeni a sajátos különleges eljárásokat is.

ad a) Általánosságban elmondható, hogy éppen a számítógéppel összefüggő kérdések azok, ahol a legtöbb módosítás volt a régi Be. eredeti szövegéhez képest. Lényegében nem találunk olyan §-t a régi Be.-ben, ami a számítógépes környezettel függ össze és az eredeti szöveghez képest ne került volna sor módosításra (többnyire nem is módosításról, hanem utólagos kodifikációról beszélhetünk). Így pl. a 2009. évi LXXXIII. törvény 9. §-a vezette be a Be.-be a „számítógép útján” való idézés lehetőségét (67. § (2) bek.). Ez a „számítógép útján” megjelölés még egyszer előjön a Be.-ben, éspedig ugyanezen törvény tette lehetővé, hogy a nem a kihirdetéskor bejelentett fellebbezést az első fokú bíróságnál számítógép útján is be lehet nyújtani (325. § (3) bek.). Ugyanakkor ennek módjára nem találunk pontos leírást, ami a gyakorlatban komoly problémákat okozhat, így például felmerülnek a következő kérdések:

- Mit tekintünk számítógép útján való előterjesztésnek?
- Mennyiben kell vizsgálni a küldő személyét?
- Az egyéb elektronikus eszközök – pl. mobiltelefon – e tekintetben számítógépnek minősülnek-e? stb.

Szintén az elektronikus rendszerrel összefüggő rendelkezés, miszerint aki az eljárás során keletkezett iratról másolatot kaphat, kérheti, hogy a másolatot a bíróság, az ügyész, illetve a nyomozó hatóság elektronikus úton vagy elektronikus adathordozón adja ki. Ha a bíróságnál, az ügyésznél, illetve a nyomozó hatóságnál a kiadni kért irat elektronikus formában rendelkezésre áll, a másolatot elektronikus úton vagy elektronikus adathordozón kell kiadni. Az így kiadott másolat nem hiteles (70/B. §). Ez a rendelkezés a gyakorlatban akkor jelent problémát, amikor a kiadni kért irat elektronikus formában rendelkezésre áll – ezért a másolatot elektronikus úton vagy elektronikus adathordozón kell kiadni –, ugyanakkor az érintett vagy nem rendelkezik olyan rendszerrel, amivel ezt meg tudja tekinteni (elvárható-e a terhelttől, hogy használjon számítógépet?), vagy objektíve nem képes erre (mert pl. fogva van).

Ha a hatóság állami és helyi önkormányzati szervet, hatóságot, köztisztviselőt, gazdálkodó szervezetet, alapítványt, közalapítványt és egyesületet keres meg adat szolgáltatásra, akkor a 2006. évi LI. törvény által bevezetett módosítás eredményeképpen a megkeresésnek elektronikus úton is eleget lehet tenni (71. §). A 2002. évi I. törvény pedig már azt is lehetővé tette, hogy a tanú a szóbeli kihallgatását követően vagy helyette írásban tegyen vallomást, ami az elektronikus okirat formájában is elkészülhet (ilyenkor azt a tanú minősített elektronikus aláírással látja el, vagy a tanúnak a más módon leírt vallomását bíró vagy közjegyző hitelesíti, 85. § (5) bek.)

Van pár rendelkezés a Be.-ben, ami kifejezetten az elektronikus adat végleges hozzáférhetetlenné tételével (annak lehetőségével) függ össze. Így pl. a 174. § (3) bekezdése értelmében a feljelentést nem lehet elutasítani, ha az elektronikus adat végleges hozzáférhetetlenné tételének a büntethetőségtől függetlenül helye van, kivéve, ha az elektronikus adat végleges hozzáférhetetlenné tételére irányuló eljáráshoz a bizonyítékok rendelkezésre állnak. A 331. § (4) bekezdése szerint, ha a felmentés alapja büntethetőséget kizáró ok, a bíróság az elektronikus adat végleges hozzáférhetetlenné tételét rendelheti el, és a 334. § szerint ennek az eljárásnak a 332. § (1) bekezdés a)-b) és f)-g) pontja alapján történt megszüntetése esetén is helye lehet. Ha ezt a bíróság elmulasztja, akkor másodfokon is helyre lehet hozni, hiszen a 354. § (5) bekezdése szerint, ha az elsőfokú bíróság az elektronikus adat végleges hozzáférhetetlenné tételéről a törvény rendelkezése ellenére nem rendelkezett, a tényállás azonban a döntéshez szükséges adatokat tartalmazza, akkor erről

a másodfokú bíróság is határozhat abban az esetben is, ha a terhelt terhére nem jelentettek be fellebbezést. Ha pedig a másodfokú bíróság az eljárást a 373. § (1) bekezdés I. a) pontja alapján szünteti meg, az elsőfokú bíróság ítéletének az elektronikus adat végleges hozzáférhetetlenné tételére vonatkozó rendelkezését hatályában fenntartja, ha ezekre nézve nem jelentettek be fellebbezést (374. § (1) bek.). Ha pedig az elsőfokú bíróság az elektronikus adat végleges hozzáférhetetlenné tételéről a törvény rendelkezése ellenére nem rendelkezett, és a döntéshez szükséges adatok a másodfokú eljárás során bizonyítás felvétele keretében nem tisztázhatóak, akkor a másodfokú bíróság az elsőfokú bíróságot különleges eljárás lefolytatására utasítja (375. § (4) bek.). Végül meg kell említeni, hogy a 387. § (4) bekezdése alapján a harmadfokú bíróság a megtámadott másodfokú ítéletnek az elektronikus adat végleges hozzáférhetetlenné tételére vonatkozó rendelkezését hivatalból felülbírálja és a másodfokú bíróság ítéletének megváltoztatása esetén határoz az elektronikus adat végleges hozzáférhetetlenné tételéről is (398. § (3) bek.). A külön eljárások körében még szólni kell arról, hogy az 547. § (1) bekezdése alapján a bíróság a tárgyalás mellőzéses végzésben elektronikus adat végleges hozzáférhetetlenné tételét is kimondhatja, de a magánfél emiatt kérheti tárgyalás tartását (548. § (3) bek.). Ha a tárgyalás tartása iránti kérelemben csak az elektronikus adat végleges hozzáférhetetlenné tételére vonatkozó rendelkezést sérelmezték, akkor viszont a bíróság a tárgyaláson csak ebben a kérdésben határoz (549. § (2) bek.).

A régi Be. 200. §-a a titkos adatszerzés egyik módjaként szabályozza a számítástechnikai eszköz vagy rendszer útján továbbított, vagy azon tárolt adatok megismerését, rögzítését és felhasználását (beiktatta a 2010. évi CLXI. törvény 2011. január 1-től). A 202. § (3) bekezdése bizonyos esetekben lehetővé teszi a titkos adatszerzés¹ elrendelését az ügyvéd számítástechnikai rendszer útján történő levelezésére is. A 219. § pedig úgy rendelkezik, hogy a bíróság részére a vádiratot és az elektronikus formában rendelkezésre álló iratokat elektronikus úton is meg kell küldeni, vagy ha ez nem lehetséges, elektronikus adathordozón kell átadni. Ilyenkor a vádirat benyújtásához fűződő joghatások a papír alapon benyújtott vádirat bírósághoz történő beérkezéséhez kötődnek, kivéve, ha az ügyészség a vádiratot minősített elektronikus aláírással látta el, és annak benyújtása a kézbesítési rendszeren keresztül történt.

¹ A régi Be. a nyomozás elrendelését megelőzően folytatott bűnüldözési célú titkos információgyűjtést és a nyomozás elrendelése utáni titkos adatszerzés rendszerét határozta meg, míg az új Be. hatályba lépésével ez megváltozott és a törvény egységesen leplezett eszközöknek nevezi. A leplezett eszközök lehetnek engedélyhez nem kötöttek, valamint engedélyhez kötöttek (ügyészi engedélyhez vagy bírói engedélyhez). Szoros értelemben vett titkos információgyűjtésre – a büntetőeljárás törvény keretein kívül – csak kivételesen kerülhet sor. Lásd BELOVICS Ervin – TÓTH Mihály: Büntetőeljárásjog. Harmadik, aktualizált kiadás. HVG-ORAC Lap- és Könyvkiadó Kft. Budapest, 2017. 180. o.

ad b) Az új illetve nagyban módosított 69/A-70. §-ban találunk rendelkezéseket az elektronikus kapcsolattartásra a hatályos Be.-ben. Ezeket a rendelkezéseket azért nem részletezzük, mert 2018. január 1-ével (a 2018. január 1. után indult eljárások tekintetében) a szabályozás lényegében megegyezik a 2017. évi XC. törvény rendelkezéseivel.

ad c) Az információs rendszerben tárolt adatok megőrzésére kötelezés a bűncselekmény felderítése és a bizonyítás érdekében az információs rendszerben tárolt adat birtokosának, feldolgozójának, illetőleg kezelőjének az információs rendszerben tárolt meghatározott adat feletti rendelkezési jogának ideiglenes korlátozását jelenti (158/A. §, a 2013. évi CLXXXVI. törvény által módosított szöveg).

A kényszerintézkedés keretében a bíróság, az ügyész, illetőleg a nyomozó hatóság elrendeli annak az információs rendszerben tárolt adatnak a megőrzését, amely bizonyítási eszköz, vagy bizonyítási eszköz felderítéséhez, a gyanúsított kilétének, tartózkodási helyének a megállapításához szükséges. A megőrzésre kötelezett a határozat vele történő közlésének időpontjától köteles a határozatban megjelölt információs rendszerben tárolt adatot változatlanul megőrizni, és szükség esetén más adatállománytól elkülönítve biztosítani annak biztonságos tárolását. A megőrzésre kötelezett köteles az információs rendszerben tárolt adat megváltoztatását, törlését, megsemmisülését, valamint annak továbbítását, másolat jogosulatlan készítését, illetőleg az adathoz való jogosulatlan hozzáférést megakadályozni.

A megőrzésre kötelezést elrendelő a megőrzéssel érintett adatot fokozott biztonságú elektronikus aláírással láthatja el. Ha az adat eredeti helyen történő megőrzése az érintettnek az adat feldolgozásával, kezelésével, tárolásával vagy továbbításával kapcsolatos tevékenységét jelentősen akadályozná, az elrendelő engedélyével az adat megőrzéséről annak más adathordozóra vagy más információs rendszerbe történő átmásolásával gondoskodhat. Az átmásolást követően az elrendelő az eredeti adatot tartalmazó adathordozóra és információs rendszerre a korlátozásokat részlegesen vagy teljesen feloldhatja.

Ahhoz az adathoz, amelyet a megőrzésre kötelezés érint, az intézkedés tartama alatt kizárólag az elrendelő bíróság, ügyész, illetőleg nyomozó hatóság, valamint az elrendelő engedélyével az adat birtokosa vagy kezelője jogosult hozzáférni. Arról az adatról, amelyet a megőrzésre kötelezés érint, az adat birtokosa vagy kezelője az intézkedés tartama alatt csak az elrendelő kifejezett engedélyével adhat más részére tájékoztatást.

A megőrzésre kötelezett köteles haladéktalanul tájékoztatni az elrendelőt, ha a megőrzésre kötelezéssel érintett adatot jogosulatlanul megváltoztatták, törölték, átmásolták, továbbították, megismerték vagy, hogy ezek megkísérlésére utaló jelet észlelt.

A megőrzésre kötelezést követően az elrendelő haladéktalanul megkezdi az érintett adatok átvizsgálását, és ennek eredményéhez képest az adatnak az információs rendszerbe vagy más adathordozóra történő átmásolásával az adat lefoglalását kell elrendelni, vagy a megőrzésre kötelezést meg kell szüntetni.

A megőrzésre kötelezés az adatot tartalmazó adathordozó lefoglalásáig (az adat átmásolásáig), de legfeljebb három hónapig tart. A megőrzésre kötelezés megszűnik, ha a büntetőeljárást befejezték. A büntetőeljárás befejezéséről a megőrzésre kötelezettet értesíteni kell.²

Szintén viszonylag új kényszerintézkedés az elektronikus adat ideiglenes hozzáférhetetlenné tétele (158/B-D. §), amit a 2013. évi LXXVIII. törvény iktatott be a Be.-be 2013. július 1-i hatállyal. Az elektronikus adat ideiglenes hozzáférhetetlenné tétele az elektronikus hírközlő hálózat útján közzétett adat (elektronikus adat) felletti rendelkezési jog ideiglenes korlátozása, és az adathoz való hozzáférés ideiglenes megakadályozása. Ha az eljárás olyan közvádra üldözendő bűncselekmény miatt folyik, amellyel kapcsolatban elektronikus adat végleges hozzáférhetetlenné tételének van helye, és az a bűncselekmény folytatásának megakadályozásához szükséges, az ideiglenes hozzáférhetetlenné tétel rendelhető el.³

Az elektronikus adat ideiglenes hozzáférhetetlenné tételét a bíróság rendeli el az elektronikus adat ideiglenes eltávolításával vagy az elektronikus adathoz való hozzáférés ideiglenes megakadályozásával.

Az elektronikus adat ideiglenes hozzáférhetetlenné tételének teljesítésére kötelezett a bíróság megnevezésével és a határozat számának a megjelölésével tájékoztatja a felhasználókat a tartalom eltávolításának vagy a tartalomhoz hozzáférés megakadályozásának a jogalapjáról. Az ideiglenes hozzáférhetetlenné tétel és az információs rendszerben tárolt adatok megőrzésére kötelezés együttesen is elrendelhető.

Az elektronikus adat ideiglenes eltávolítására az elektronikus kereskedelmi szolgáltatások, valamint az információs társadalommal összefüggő szolgáltatások egyes kérdéseiről szóló törvényben meghatározott tárhelyszolgáltatót kell kötelezni. A kötelezett a határozat vele történő közlését követő egy munkanapon belül köteles az elektronikus adat ideiglenes eltávolítására.

Az elektronikus adat ideiglenes hozzáférhetetlenné tételét a bíróság megszünteti, és az elektronikus adat visszaállítását rendeli el, ha az ideiglenes hozzáférhetetlenné tétel elrendelésének oka megszűnt, vagy a nyomozást megszüntették, kivéve, ha az

² BELOVICS – TÓTH: i.m. 227. o.

³ Lásd bővebben: GAIDERNÉ HARTMANN Tímea: Elektronikus adat ideiglenes és végleges hozzáférhetetlenné tétele – egy új intézmény első évei. Magyar Jog 2015/2. 106-115. o.; valamint NAGY Zoltán András – MEZEI Kitti: Az informatikai bűncselekmények. Egyetemi jegyzet. Pécs, 2017. 74-78. o.

elektronikus adat végleges hozzáférhetetlenné tétele elrendelésének lehet helye. Az elektronikus adat ideiglenes hozzáférhetetlenné tétele a büntetőeljárás befejezésével megszűnik. Ha a bíróság az elektronikus adat végleges hozzáférhetetlenné tételét nem rendelte el, az elektronikus adat visszaállítására kötelezi a tárhelyszolgáltatót.

Az ideiglenes hozzáférhetetlenné tétel megszüntetéséről és az elektronikus adat visszaállításáról szóló határozatot a kötelezettel haladéktalanul közölni kell. A tárhelyszolgáltató a határozat vele történő közlésétől számított egy munkanapon belül köteles az elektronikus adat visszaállítására.

Az elektronikus adat ideiglenes eltávolítására és visszaállítására vonatkozó kötelezettség teljesítését a bírósági végrehajtó foganatosítja.

A bíróság hivatalból vagy az ügyész indítványára a tárhelyszolgáltatóval szemben az elektronikus adat ideiglenes eltávolítására vagy visszaállítására vonatkozó kötelezettség elmulasztása miatt százezer forinttól egymillió forintig terjedő rendbírságot szabhat ki. A rendbírság ismételten is kiszabható.

A bíróság elrendeli az elektronikus adat ideiglenes hozzáférhetetlenné tételét, ha:

- a tárhelyszolgáltató az elektronikus adat ideiglenes eltávolítására vonatkozó kötelezettséget nem teljesítette, vagy az elektronikus adat ideiglenes eltávolítására vonatkozóan a külföldi hatóság jogsegély iránti megkeresése a megkeresés kibocsátásától számított harminc napon belül nem vezetett eredményre, és
- a büntetőeljárás bizonyos kiemelt bűncselekményekkel (pl. kábítószer-kereskedelem, gyermekpornográfia, állam elleni bűncselekmény, terrorcselekmény) miatt indult, és az elektronikus adat e bűncselekménnyel áll összefüggésben.

A bíróság a határozatával az elektronikus hírközlési szolgáltatókat kötelezi az elektronikus adathoz való hozzáférés ideiglenes megakadályozására.

Ha az elektronikus adat feletti rendelkezésre jogosult ismeretlen, az elektronikus adat szerinti ideiglenes hozzáférhetetlenné tételéről szóló határozatot hirdetményi úton kell kézbesíteni. A hirdetményt tizenöt napra ki kell függeszteni a bíróság hirdetőtáblájára, továbbá közzé kell tenni a bíróságok központi internetes honlapján. Az elektronikus adat feletti rendelkezésre jogosult a határozattal szemben a kézbesítéstől számított nyolc napon belül fellebbezést jelenthet be.

A bíróság az elektronikus adat ideiglenes hozzáférhetetlenné tétele elrendeléséről elektronikus úton haladéktalanul értesíti a Nemzeti Média- és Hírközlő Hatóságot (a továbbiakban: NMHH). Az elektronikus adat ideiglenes hozzáférhetetlenné tételének a végrehajtását az NMHH szervezi és ellenőrzi. Az NMHH a bíróság elektronikus úton megküldött értesítése alapján az elektronikus adathoz való hoz-

záférés ideiglenes megakadályozására vonatkozó kötelezettséget bevezeti a központi elektronikus hozzáférhetetlenné tételei határozatok adatbázisába, ezzel egyidejűleg a bíróság határozatáról elektronikus úton haladéktalanul értesíti az elektronikus hírközlési szolgáltatókat, amelyek az értesítéstől számított egy munkanapon belül kötelesek az elektronikus adathoz való hozzáférés ideiglenes megakadályozására. Ha valamely elektronikus hírközlési szolgáltató a kötelezettséget nem teljesíti, az NMHH erről haladéktalanul értesíti a bíróságot.

Az elektronikus adat ideiglenes hozzáférhetetlenné tételét a bíróság megszünteti, ha:

- a tárhelyszolgáltató teljesíti az elektronikus adat ideiglenes eltávolítására vonatkozó kötelezettségét,
- az elrendelésének oka egyébként megszűnt, vagy
- a nyomozást megszüntették, kivéve az elektronikus adat végleges hozzáférhetetlenné tétele elrendelésének lehet helye.

Az elektronikus adat ideiglenes hozzáférhetetlenné tételének megszüntetéséről a bíróság elektronikus úton haladéktalanul értesíti az NMHH-t, amely az elektronikus adathoz való hozzáférés ideiglenes megakadályozására vonatkozó kötelezettséget törli a központi elektronikus hozzáférhetetlenné tételei határozatok adatbázisából, és ezzel egyidejűleg a kötelezettség megszűnéséről elektronikus úton haladéktalanul értesíti az elektronikus hírközlési szolgáltatókat, amelyek az értesítéstől számított egy munkanapon belül kötelesek biztosítani az elektronikus adathoz a hozzáférést.

Az elektronikus adat ideiglenes hozzáférhetetlenné tétele a büntetőeljárás befejezésével megszűnik. Ha a bíróság az elektronikus adat végleges hozzáférhetlenné tételét nem rendelte el, az ideiglenes hozzáférhetetlenné tétel megszűnéséről elektronikus úton haladéktalanul értesíti az NMHH-t, amely az elektronikus adathoz való hozzáférés ideiglenes megakadályozására vonatkozó kötelezettséget törli, a központi elektronikus hozzáférhetetlenné tételei határozatok adatbázisából, és ezzel egyidejűleg a kötelezettség megszűnéséről elektronikus úton haladéktalanul értesíti az elektronikus hírközlési szolgáltatókat, amelyek az értesítéstől számított egy munkanapon belül kötelesek biztosítani az elektronikus adathoz a hozzáférést. Ha valamely elektronikus hírközlési szolgáltató a hozzáférés újbóli biztosítására vonatkozó kötelezettséget nem teljesíti, az NMHH erről haladéktalanul értesíti a bíróságot.

A bíróság hivatalból vagy az ügyész indítványára az elektronikus hírközlési szolgáltatóval szemben az elektronikus adathoz való hozzáférés ideiglenes megakadályozására vagy a hozzáférés újbóli biztosítására vonatkozó kötelezettség elmulasztása miatt százezer forinttól egymillió forintig terjedő rendbírságot szabhat ki. A rendbírság ismételten is kiszabható.

A 215. § (5) bekezdése szerint fellebbezésre tekintet nélkül végrehajtható az elektronikus adat ideiglenes hozzáférhetetlenné tételének elrendelése.

ad d) A különleges eljárások közül három érinti közvetlenül az elektronikus rendszereket:

- az elkobzásra, a vagyonelkobzásra, az elektronikus adat végleges hozzáférhetetlenné tételére és a lefoglalt dologról történő rendelkezésre irányuló eljárás (569. §);
- az utólagos elkobzás, vagyonelkobzás vagy elektronikus adat végleges hozzáférhetetlenné tétele (570. §) és
- a rendelkezés az elektronikus adat végleges hozzáférhetetlenné tételének a hozzáférés végleges megakadályozásával történő végrehajtásáról (596/A. §).

Az elkobzásra, a vagyonelkobzásra, az elektronikus adat végleges hozzáférhetetlenné tételére és a lefoglalt dologról történő rendelkezésre irányuló eljárás során az ügyész indítványára a bíróság határoz az elektronikus adat végleges hozzáférhetetlenné tételéről, ha büntetőeljárás senki ellen nem indult, vagy azt megszüntették, illetve a terhelt ismeretlen helyen tartózkodása vagy elmebetegsége miatt az eljárást felfüggesztették. A bíróság határozata ellen fellebbezésnek nincs helye, de az ügyész és az, akire a határozat rendelkezést tartalmaz, a végzés kézbesítésétől számított nyolc napon belül tárgyalás tartását kérheti. A tárgyalásról értesíteni kell az ügyészt és az indítvány folytán érdekeltet. Ha az érdekelt ismeretlen, vagy ismeretlen helyen tartózkodik, illetőleg a magyar nyelvet nem ismeri, részére a bíróság képviselőt rendel ki.

Az utólagos elkobzás, vagyonelkobzás vagy elektronikus adat végleges hozzáférhetetlenné tétele elnevezésű különleges eljárásra az elektronikus rendszerrel összefüggésben az ügyész indítványára, illetve hivatalból utólag akkor kerül sor, ha a bíróság jogerős ügydöntő határozatában az elektronikus adat végleges hozzáférhetetlenné tételéről nem vagy nem a törvénynek megfelelően rendelkezett. Ha a bíróság tárgyalást tart, erről az ügyészt, a terheltet, a védőt és az indítvány folytán érdekeltet értesíteni kell. A tárgyaláson hozott végzés ellen az érdekelt is fellebbezhet, a fellebbezésnek halasztó hatálya van.

Legvégül kell megemlíteni az elektronikus adat végleges hozzáférhetetlenné tételének a hozzáférés végleges megakadályozásával történő végrehajtásáról szóló különleges eljárást. Ennek során a bíróság hivatalból vagy az ügyész indítványára az elektronikus adat végleges hozzáférhetetlenné tételének végrehajtását az elektronikus adathoz való hozzáférés végleges megakadályozásával rendeli el, ha:

- a büntetőeljárás befejezésekor az elektronikus adathoz való hozzáférés ideiglenes megakadályozása volt elrendelve és a hozzáférés megakadályozása továbbra is indokolt,

- a tárhelyszolgáltató a kiszabott pénzbírság ellenére nem teljesíti a kötelezettséget,
- az elektronikus adat végleges hozzáférhetetlenné tételét gyermekpornográfia megvalósulása miatt rendelte el, és a tárhelyszolgáltató kötelezettségének nem tesz eleget, a pénzbírság kiszabására tekintet nélkül haladéktalanul,
- az elektronikus adat végleges hozzáférhetetlenné tételére vonatkozóan a külföldi hatóság jogsegély iránti megkeresése a megkeresés kibocsátásától számított harminc napon belül nem vezetett eredményre.

Az elektronikus adat végleges hozzáférhetetlenné tétele végrehajtásának a hozzáférés végleges megakadályozásával történő elrendelése tárgyában hozott határozattal szemben az ügyész a határozat közlésétől, az elektronikus hírközlési szolgáltató az erről szóló értesítéstől és az elektronikus adat feletti rendelkezésre jogosult a határozat közlésétől számított nyolc napon belül fellebbezhet.

A bíróság az ügyész indítványára az elektronikus adat végleges hozzáférhetetlenné tétele végrehajtásának a hozzáférés végleges megakadályozásával történő végrehajtását megszünteti, ha a tárhelyszolgáltató teljesíti az elektronikus adat végleges eltávolítására vonatkozó kötelezettségét.

A bíróság az elektronikus adat végleges hozzáférhetetlenné tételének a hozzáférés végleges megakadályozásával történő elrendeléséről, illetve annak megszüntetéséről szóló határozatáról elektronikus úton haladéktalanul értesíti az NMHH-t. Az elektronikus adat végleges hozzáférhetetlenné tételének a hozzáférés végleges megakadályozásával történő végrehajtását az NMHH szervezi és ellenőrzi.

A bíróság hivatalból vagy az ügyész indítványára az elektronikus hírközlési szolgáltatóval szemben az elektronikus adathoz való hozzáférés végleges megakadályozására vagy a hozzáférés újbóli biztosítására vonatkozó kötelezettség elmulasztása miatt százezer forinttól egymillió forintig terjedő rendbírságot szabhat ki. A rendbírság ismételten is kiszabható. A rendbírságot kiszabó határozattal szemben halasztó hatályú fellebbezésnek van helye.

2. Az elektronikus rendszerek szerepe a 2017. évi XC. törvényben

A Be. jelentősen megváltoztatta a büntetőeljárást mind szerkezeti, mind tartalmi szempontból. Míg a régi Be. a korábbi (szocialista) büntetőeljárás törvények rendszerét követte (alapkoncepciójával ellentétesen), így a hagyományos nyomozás – (közbenső eljárás) – bírósági eljárás rendszerben szabályozta a büntetőeljárást, addig

a hatályos törvény jóval tágabb teret enged a megállapodás alapján folytatott büntetőeljárásnak, illetőleg a terhelt beismerése (tényállás elfogadása) számos egyszerűsítést tesz lehetővé. Ezáltal a büntetőeljárás menete (lehetséges végkimenetele) jóval bonyolultabb, szerteágazóbb, mint a korábban lineáris ábrával leírható eljárásé.

A Be. 23 fejezete közül több is érinti az elektronikus rendszereket. Ezek közül is ki kell emelni az alábbiakat:

1. telekommunikációs eszköz használata (120-126. §)
2. elektronikus kapcsolattartás (148-162. §)
3. kényszerintézkedések:
  - elektronikus adat lefoglalása és a megőrzésre kötelezés (315-317. §)
  - elektronikus adat ideiglenes hozzáférhetetlenné tétele (335-338. §)
4. egyéb, a digitális környezetet érintő Be-rendelkezések.

2.1. A TELEKOMMUNIKÁCIÓS ESZKÖZ HASZNÁLATA

A telekommunikációs eszköz használatáról beszélhetünk, ha:

- a) az eljárási cselekményen történő jelenlét telekommunikációs eszköz útján is biztosítható
- b) az eljárási cselekmény helyszíne és az ettől eltérő helyszín (elkülönített helyszín) között az összeköttetés közvetlenségét és kölcsönösségét
  - kép- és hangfelvétel, vagy
  - folyamatos hangfelvétel (tanú, tolmács, nyomozás során szakértő, terhelt) továbbítása biztosítja.

A telekommunikációs eszköz használatát bármelyik hatóság elrendelheti, akár hivatalból, akár az érintett indítványára. Az indítvány elutasítása és általában annak elrendelése ellen nincs helye jogorvoslatnak.

A telekommunikációs eszköz használatát kötelező elrendelni a különleges bánásmódot igénylő sértettnél és a fogva lévő (személyi védelem alatt álló, Védelmi Programban részt vevő) tanú vagy terhelt esetén (kivéve, ha a cél más módon is biztosítható vagy az érintett személyes megjelenése nélkülözhetetlen). Ugyanakkor csak a terhelt hozzájárulásával rendelhető el a személyi szabadságot érintő bírói engedélyes kényszerintézkedés elrendelése tárgyában tartott ülésen és az előkészítő ülésen (a terhelti jelenlét biztosítására).

A telekommunikációs eszköz használata során az alábbi személyek vehetnek részt:

- akinek a jelenlétét a telekommunikációs eszköz útján biztosítják,
- a védője vagy segítője,
- a hatóság tagja,

- fogvatartott személy esetében a fogvatartott személyazonosságának megállapítására feljogosított dolgozó és a terhelt őrzését ellátó személy,
- a szakértő,
- a telekommunikációs eszköz működését biztosító személyzet.

A telekommunikációs eszköz használata során a hatóság (akár a bv. személyzet közreműködésével) megállapítja az elkülönített helyszín címét, az ott jelen lévő személyek személyazonosságát és személyes adatait, és ellenőrzi, hogy az elkülönített helyszínen jogosulatlan személy nem tartózkodik. Ez a sajátos eljárás sem sértheti a kérdezési, észrevételezési, indítványtételi és egyéb eljárási jogokat. Ez különösen akkor merülhet fel, ha a terhelt a védőjével nem egy helyszínen tartózkodik. Ilyenkor közöttük a tanácskozást legalább hangkapcsolatot biztosító elektronikus úton kell lehetővé tenni.

Biztosítani kell a telekommunikációs eszköz használata során, hogy az eljárási cselekményen jelen lévő személyek lássák és hallják az elkülönített helyszínen jelen lévő személyeket, akik pedig követhessék az eljárási cselekmény menetét.

A különleges bánásmódot igénylő személy érdekében elrendelhető, hogy:

- az érintett az eltérő helyen jelen lévő terheltet ne láthassa, illetve hallhassa
- a személyazonosság megállapítására alkalmas egyedi tulajdonságokat technikai eszközzel torzítsák.

Telekommunikációs eszköz használata esetén a jegyzőkönyv az alábbiakat tartalmazza:

- a használat ténye és módja,
- annak megjelölése, akinek a jelenlétét biztosítják,
- az elkülönített helyszín címe,
- az elkülönített helyszínen tartózkodó egyéb személyek neve és hogy milyen minőségben vannak jelen.

2.2. AZ ELEKTRONIKUS KAPCSOLATTARTÁS

A Be. igen széles körben teszi lehetővé (és kötelezővé) az elektronikus kapcsolattartást⁴. Mivel ez a résztvevők közül elsősorban a védőt érinti, ezért a vizsgálat során van először igazán jelentősége.

⁴ Lásd ehhez: CSÁK Zsolt: XXVII. fejezet – Az elektronikus kapcsolattartás. In: Belegi József (szerk.): Büntetőeljárás jog I-II. – új Be. – Kommentár a gyakorlat számára. HVG-ORAC Lap- és Könyvkiadó Kft. Budapest, 2018.; BARTKÓ Róbert: Elektronikus kapcsolattartás a büntetőeljárásban. In: Karácsony Gergely (szerk.): Az elektronikus eljárások joga. Gondolat Kiadó. Budapest, 2018. 73-99. o.

Az E-ügyintézési törvény (2015. évi CCXXII. tv.) 17. § (1) bekezdése szabályozza az elektronikus kapcsolattartás során alkalmazott jognyilatkozat megfelelőségét. Eszerint ennek két feltétele van:

- a nyilatkozattevő elektronikus azonosítása megfelelően történik (elektronikus azonosítási szolgáltatással, megfelelő elektronikus azonosító eszközzel (eIDAS) vagy az elektronikus ügyintézészt biztosító szerv által megfelelővé nyilvánított elektronikus azonosítási szolgáltatás útján) és
- biztosított, hogy a kézbesített elektronikus dokumentum megegyezik a nyilatkozattevő által jóváhagyott dokumentummal.

A megfelelő elektronikus azonosító eszköz (eIDAS Rendelet: 910/2014/EU-rendelet 6. cikk (1) bekezdés) a kölcsönös elismerés alapján: mindegyik tagállamban kibocsátott, elfogadott elektronikus azonosító eszközt el kell ismerni a más tagállamban, ha:

- az elektronikus azonosító eszközt a Bizottság által a 9. cikkel összhangban közzétett listában szereplő valamelyik elektronikus azonosítási rendszer keretében bocsátották ki,
- az elektronikus azonosító eszköz biztonsági szintje „jelentős” vagy „magas”, és azonos vagy magasabb, mint az adott tagállamban előírt biztonsági szint,
- az érintett közigazgatási szerv a „jelentős” vagy „magas” biztonsági szintet használja az online hozzáféréssel kapcsolatban.

Az elektronikus kapcsolattartásnak az alábbi fajtái vannak:

Választható elektronikus kapcsolattartás (149. §)	– a nem kötelezett résztvevő/jogi képviselőnek nem minősülő képviselője vállalja – az elektronikus jognyilatkozat megfelelősége – a hatósággal a kapcsolatot elektronikus úton kell tartani/a hatóság is elektronikus úton kézbesít neki – ha a hatóság papíralapon kézbesít, a címzettet tájékoztatja, hogy elektronikus úton is tarthat kapcsolatot – nyilatkozat hiányában benyújtott beadvány: a hatóság elektronikus úton figyelmezteti, hogy a továbbiakban a kapcsolatot elektronikus úton az erre vonatkozó nyilatkozat megtételével tarthatja
Kötelező elektronikus kapcsolattartás (150. §)	– a kötelezett résztvevő minden beadványt kizárólag elektronikus úton nyújthat be a hatósághoz + a hatóság is elektronikus úton kézbesít a részére – mentesül a kötelező elektronikus kapcsolattartás alól, akinek elektronikus ügyintézéshez való joga szünetel

Elektronikus kapcsolattartás a szakértővel (151. §)	– általában az elektronikus kapcsolattartásra kötelezett szakértőre vonatkozik – az elektronikus kapcsolattartásra nem kötelezett szakértő is vállalhatja az elektronikus kapcsolattartást: • az igazságügyi szakértői névjegyzékbe történő bejelentéssel • itt nem szereplő szakértő: a hatóságnak való bejelentéssel – az elektronikus kapcsolattartásra köteles (azt vállaló) szakértő a szakvéleményét (egyéb beadványát) elektronikus úton nyújthatja be a hatósághoz/a hatóság is valamennyi ügyiratot elektronikus úton kézbesít a részére – a papíralapú kapcsolattartással eljáró szakértő felhívható arra, hogy a szakvéleményt adathordozón is nyújtsa be, ha azt elektronikus úton kell kézbesíteni
A hatóságok egymás közötti és más szervekkel történő elektronikus kapcsolattartása (152. §)	– a hatóságok elektronikus úton tartják a kapcsolatot egymással + törvény alapján elektronikus ügyintézészt biztosító szervvel + a Kormány által kijelölt közfeladatot ellátó szervvel

A meghatalmazott védőnek és jogi képviselőnek elektronikus kapcsolattartás esetén az első beadvány mellékleteként csatolnia kell az elektronikus okiratként rendelkezésre álló vagy általa digitalizált meghatalmazást (kivéve, ha a meghatalmazása a rendelkezési nyilvántartásban szerepel). A hatóság az eredeti meghatalmazás bemutatására hívhatja fel (az egyezőség megállapítása érdekében). A képvisellel bíró, de elektronikus útra nem köteles résztvevő a meghatalmazás visszavonására irányuló nyilatkozatát papíralapon is benyújthatja (és nyilatkozik arról, hogy a továbbiakban lesz-e védője vagy jogi képviselője; ha lesz, ezt a meghatalmazást is csatolni kell).

Papíralapú okiratok esetén, ha elektronikus kapcsolattartás áll fenn, a résztvevő maga köteles gondoskodni a digitalizálásról és a papíralapú irat megőrzéséről. Ha erre nem kerül sor, a hatóság 10 munkanapon belül digitalizálja azt. Ha azonban be kell mutatni a papíralapú iratot, akkor nem kell elektronikusan is benyújtani.

Az elektronikus kapcsolattartás biztosítása céljából érkezett adatok kezelésére jogosult szerv:

- az Országos Bírósági Hivatal,
- a bíróság,
- az ügyészség és
- a nyomozó hatóság.

Az elektronikus kapcsolattartással összefüggésben kell szólni az elektronikus formátumban rendelkezésre álló ügyirat⁵ továbbításáról az elektronikus levelezési címre. Ezt a résztvevő indítványozhatja, ha az ügyirat a hatóságnál rendelkezésre áll. Ilyenkor az ügyiratot elektronikus formában, elektronikus okiratként vagy a papíralapú okirat elektronikus másolataként kell részére továbbítani (159. §). Ilyenkor az ügyirat továbbításáért nem kell illetéket fizetni.

Az elektronikus kapcsolattartásra vonatkozó egyéb szabályok:

- legkésőbb a határidő utolsó napján kell elektronikus úton benyújtani az iratokat (nem munkaidőben!), amibe nem számít bele az a nap, amely során legalább négy órán át jogszabályban meghatározottak szerinti üzemszavar (üzemszünet) állt fenn;
- ha a résztvevő nem vállalja az elektronikus kapcsolattartást, a papíralapú beadványát (ha azt elektronikus kapcsolattartással eljáró résztvevő részére kell kézbesíteni) a hatóság digitalizálja és azt elektronikus úton kézbesíti a másik résztvevő számára + részére papíralapon kézbesítik az ügyiratot akkor is, ha az eljárásban jogi képviselője (elektronikus kapcsolattartást vállaló egyéb képviselője) útján jár el, de az ügyiratot nem a képviselő részére kell kézbesíteni, vagy a képviselő részére nem lehet kézbesíteni;
- a hatóság az elektronikus úton kézbesített ügyiratot minősített/minősített tanúsítványon alapuló elektronikus aláírással vagy elektronikus bélyegzővel látja el, és ez közokirat;
- a hatóság az ügyirat megismerésére jogosultak számára biztosítja az ügyiratokhoz való elektronikus hozzáférés lehetőségét;
- az elektronikus úton tett nyilatkozat hatálytalan, ha a feltételeknek nem felel meg;
- ha az elektronikus úton kapcsolatot tartó a beadványát nem elektronikus úton/elektronikus úton, de nem megfelelően nyújtotta be:
  - a jogorvoslatot a hatóság érdemi indokolás nélkül elutasítja;
  - a beadványban foglalt egyéb nyilatkozat hatálytalan;
- ha az ügyirat azért nem kézbesíthető, mert az elektronikus úton kapcsolatot tartó az elektronikus kapcsolattartáshoz szükséges szolgáltatásokkal nem ren-

⁵ A Be. nem határozza meg az ügyirat definícióját, azonban 100. § (2) bekezdése támpontot ad, amely szerint ügyiratnak minősülnek a bíróság, az ügyészség és a nyomozó hatóság által beszerzett, illetve a büntetőeljárásban részt vevő személyek által benyújtott, valamint csatolt iratok és a további bizonyítási eszközök. Ezek lehetnek hagyományos papíralapú iratok, valamint bűnjelként kezelt kép-, hang-, illetve kép- és hangfelvételek, valamint az egyéb, bármilyen formátumban rendelkezésre álló elektronikus dokumentumok. Lásd ehhez bővebben: TISZA-PAPP Judit: Elektronikus ügyirat a büntetőeljárásban. *Fontes Iuris* 2018/2. 28-31. o.

delkezik, a hatóság az ügyiratot papír alapon kézbesíti (de ekkor az érintett rendbírsággal sújtható);

- ha az érintett vállalta, hogy a kapcsolatot elektronikus úton tartja, utóbb, beadványának papíralapú benyújtásával egyidejűleg indítványozhatja a hatóságnál a papíralapú eljárásra való áttérés engedélyezését, amennyiben valószínűsíti, hogy a körülményeiben olyan változás következett be, amely miatt az elektronikus úton történő eljárás a továbbiakban számára aránytalan megterhelést jelentene (az engedélyezésről nem is kell formális határozatot hozni);
- a hatóság papíralapon tartja a kapcsolatot/papíralapú kapcsolattartásra tér át, ha a résztvevő elektronikus ügyintézéshez való joga szünetel.

2.3. A KÉNYSZERINTÉZKEDÉSEK

A kényszerintézkedések közül kettő van, ami kifejezetten a digitális környezettel függ össze:

- a) elektronikus adat lefoglalása és a megőrzésre kötelezés (315-317. §)⁶
- b) elektronikus adat ideiglenes hozzáférhetetlenné tétele (335-338. §)

ad a) Amennyiben a büntetőeljárás érdekében elektronikus adat lefoglalására van szükség, általában nem kell az elektronikus adatot tartalmazó információs rendszert (számítógépet, szervert) vagy adathordozót lefoglalni. Ennek oka az, hogy a bizonyítás szempontjából magának az adatnak van relevanciája, amit számos más módon is ki lehet nyerni az elektronikus adatot tartalmazó információs rendszerből vagy adathordozóból (másolat, adatáthelyezés). A másolat történhet úgy, hogy ha a nyomozó hatóság (esetleg szaktanácsadó igénybevételével) pontosan tudja, melyik adatokra van szükség az adott elektronikus adatot tartalmazó információs rendszerből (adathordozóból), akkor csak azt másolja le. Ha ez a lefoglalás időpontjában pontosan nem körülhatárolható, akkor mód van a teljes tartalom átmásolására. A lefoglalás a büntetőeljárás során lefoglalt dolgok kezelésének, nyilvántartásának, előzetes értékesítésének és megsemmisítésének szabályairól, valamint az elkobzás végrehajtásáról szóló 11/2003. (V. 8.) IM-BM-PM együttes rendelet 67. §-a szerint az átmásolás utólag meg nem változtatható adathordozóra történhet. Az átmásolást megelőzően a lefoglalás helyszínén ellenőrizni kell, hogy a hatóság által az átmásoláshoz biztosított adathordozó adatokat nem tartalmaz. Az átmásolás során biztosítani kell azt, hogy az eredeti adatok ne változzanak meg. A hatóság a jegyzőkönyvben a rögzítésre használt adathordozó típusát, gyártási számát, illetőleg a rajta tárolt adat jellegét és tartalmát feltünteti.

⁶ Ezekről bővebben: CZINE Ágnes: L. fejezet – A lefoglalás. In: Belegi József (szerk.): Büntetőeljárás jog I-II. – új Be. – Kommentár a gyakorlat számára. HVG-ORAC Lap- és Könyvkiadó Kft. Budapest, 2018.

De az is lehetséges, hogy felmerül a gyanú, hogy az adathordozó olyan (pl. már törölt) adatokat is tartalmaz, amelyek az egyszerű másolással nem foglalhatók le. Ilyenkor kerülhet sor az elektronikus adatot tartalmazó információs rendszer (adathordozó) lefoglalására, mivel a szakértő az eredeti eszközről kinyerheti ezeket a törölt (esetleg tikosított) adatokat is. Szintén sor kerülhet az adott elektronikus adatot tartalmazó információs rendszer (adathordozó) fizikai lefoglalására, ha az bizonyítási eszköz, illetőleg elkobozható vagy vagyoneklobzás alá esik. Mivel a 315. § (4) bekezdése szerint az elektronikus adat lefoglalását úgy kell végrehajtani, hogy az a büntetőeljárás céljából szükségtelen elektronikus adatra lehetőleg ne terjedjen ki, ezért ha az elektronikus adatot tartalmazó információs rendszer (adathordozó) fizikai lefoglalására kerül sor, akkor meg kell indokolni, hogy ennek mi az oka, miért nem elegendő az egyszerű vagy teljes másolat készítése.

A fizetésre használt elektronikus adat esetén elegendő lehet, ha megakadályozzák, hogy a lefoglalást elszenvedő ezt az adatot fizetésre használja. Be. 315. §-ban alakította ki az ún. virtuális vagyontárgyak biztosításának a keretszabályait, amely alapján a virtuális fizetőeszközök mint a bitcoin és az elektronikus pénz is a lefoglalás tárgyát képezheti.⁷ Ezért ilyenkor az is lehetséges lefoglalási mód, hogy a fizetésre használt elektronikus adat felhasználhatóságát akadályozzák meg (akár rossz kódok megadásával zárolva, akár az adat tartalmát letéti számlára utalva stb.).

Az irat lefoglalásához hasonlóan az információs rendszer vagy adathordozó lefoglalása esetén az elektronikus adattal rendelkezni jogosult kérésére másolatot kell készíteni az általa megjelölt elektronikus adatról, de csak akkor, ha ez az eljárás érdekét nem veszélyezteti.

Elektronikus adat esetén is előfordulhat, hogy a lefoglalást (az érintett őrizetében hagyással történő lefoglalás analógiájára) úgy rendelik el, hogy sem (teljes) másolat útján, sem az adott elektronikus adatot tartalmazó információs rendszer (adathordozó) fizikai lefoglalásával nem foganosítják, hanem az elektronikus adat birtokosának, feldolgozójának, kezelőjének (együtt: a megőrzésre kötelezettnek) az elektronikus adat feletti rendelkezési jogát korlátozzák. Ilyenkor a határozat kézbesítését követően a megőrzésre kötelezettnek kell ügyelnie arra, hogy az adatot sem ő, sem más ne változtassa meg (törölje, semmisítse meg, továbbítsa, jogosulatlanul másolatot készítsen, az adathoz jogosulatlanul hozzáférjen). A megőrzésre kötelezett indítványára az is elrendelhető, hogy ne kelljen az adott elektronikus adatot fizikailag ott megőriznie, ahol a hatóság azt fellelte, hanem az elektronikus adatról

⁷ MEZEI Kitti: A kiberbűncselekmények hazai szabályozásának aktuális kérdései. Magyar Jogászegyleti Értekezések 9-10. Budapest, 2018. 172. o.; Lásd még: SZATHMÁRY Zoltán: Az elektronikus pénz és a bitcoin biztosítása a büntetőeljárásban. Magyar Jog 2015/11. 639-647. o.

másolatot készítsen, és azt őrizze meg. Ilyenkor az eredeti elektronikus adatot (ha a határozat erre engedélyt ad) már akár meg is változtathatja a megőrzésre kötelezett.

A megőrzésre kötelezést elrendelő a megőrzéssel érintett elektronikus adatot minősített vagy minősített tanúsítványon alapuló fokozott biztonságú elektronikus aláírással vagy elektronikus bélyegzővel láthatja el, de ez nem kötelező. A fokozott biztonságú elektronikus aláírás az elektronikus ügyintézés és a bizalmi szolgáltatások általános szabályairól szóló 2015. évi CCXXII. törvény 1. § 22. pontja értelmében az eIDAS Rendelet (az Európai Parlament és a Tanács 2014. július 23-i 910/2014/EU rendelete a belső piacon történő elektronikus tranzakciókhoz kapcsolódó elektronikus azonosításról és bizalmi szolgáltatásokról, valamint az 1999/93/EK irányelv hatályon kívül helyezéséről) 3. cikkének 11. pontja szerint olyan elektronikus aláírás, amely megfelel a 26. cikkben meghatározott követelményeknek:

- kizárólag az aláíróhoz köthető;
- alkalmas az aláíró azonosítására;
- olyan, elektronikus aláírás létrehozásához használt adatok felhasználásával hozzák létre, amelyeket az aláíró nagy megbízhatósággal kizárólag saját maga használhat;
- olyan módon kapcsolódik azokhoz az adatokhoz, amelyeket aláírtak vele, hogy az adatok minden későbbi változása nyomon követhető.

Előfordulhat, hogy a megőrzésre kötelezett legnagyobb gondossága ellenére is valaki hozzáfér az adathoz (pl. hackertámadás). Ilyenkor nyilvánvalóan nem várható el a megőrzésre kötelezettől, hogy az általánosan elvárható mértéken felül megakadályozza, hogy az adatot egy kívülálló megváltoztassa (letörölje, megsemmisítse, továbbítsa, jogosulatlanul másolatot készítsen, az adathoz jogosulatlanul hozzáférjen). Ugyanakkor a megőrzésre kötelezett köteles haladéktalanul tájékoztatni a megőrzésre kötelezést elrendelőt, ha a megőrzésre kötelezéssel érintett elektronikus adatot jogosulatlanul megváltoztatták, törölték, megsemmisítették, továbbították, át-másolták, megismerték, vagy ezek megkísérlésére utaló jelet észlelt.

A megőrzésre kötelezés a vádelőkészítéssel, a nyomozás törvényessége feletti felügyelettel és a vádemeléssel kapcsolatos ügyészi feladatokról szóló 11/2003. (ÜK. 7.) LÜ utasítás 28/A. §-a alapján elrendelésére az ügyész tesz indítványt a nyomozási bíróhoz. Az indítványban a kényszerintézkedéssel érintett elektronikus adatot és a kötelezett szolgáltatót meg kell határozni. Ha az ügyész a kényszerintézkedés elrendelését követően észleli, hogy a kényszerintézkedés hatálya alá tartozó elektronikus adat változatlanul hozzáférhető, a rendbíróság kiszabására irányuló indítvány megtétele előtt az ügyésznek a 28/A. § (2) bekezdése szerint meg kell győződnie arról, hogy az elérés azért lehetséges-e, mert a bíróság által kötelezett tárhelyszolgál-

tató vagy elektronikus hírközlési szolgáltató a kötelezettségét nem teljesítette. Ha az elérést más tárhelyszolgáltató vagy elektronikus hírközlési szolgáltató biztosítja, új kényszerintézkedés elrendelése iránt indokolt intézkedni.

A megőrzésre kötelezés legfeljebb három hónapig tart és csak a büntetőeljárás alatt kerülhet rá sor.

A 308. § (3) bekezdése értelmében az elektronikus adat is a lefoglalható tárgyak közé tartozik, ezért értelemszerűen alkalmazni kell rá a lefoglalt dolog megváltására, értékesítésére és elkobzására, valamint a lefoglalás megszüntetésére és visszatartására vonatkozó rendelkezéseket.

ad b) Az elektronikus adat ideiglenes hozzáférhetetlenné tétele a végleges hozzáférhetetlenné tételt (Btk. 77. §) biztosító, csak a bíróság által elrendelhető kényszerintézkedés. Ennek két módja van (amelyek akár együttesen is elrendelhetők): az elektronikus adat ideiglenes eltávolítása és az adathoz való hozzáférés ideiglenes megakadályozása.

Az elektronikus adat ideiglenes hozzáférhetetlenné tételének végrehajtási szabályait a bírósági végrehajtásról szóló 1994. évi LIII. törvény 201/C. §-a tartalmazza. Eszerint az elektronikus adat ideiglenes hozzáférhetetlenné tételéről szóló határozatot a bíróság megküldi a végrehajtónak. A végrehajtó a határozatot személyesen kézbesíti a kötelezettnek, és ellenőrzi a kötelezett azonnali teljesítését a helyszínen, illetve ha az azonnali teljesítés feltételei nem állnak fenn, a végrehajtó legkésőbb a kézbesítést követő munkanapon ellenőrzi a helyszínen a teljesítést. Ha a végrehajtó az ellenőrzés során azt állapítja meg, hogy a kötelezett nem teljesítette a kötelezettséget, erről haladéktalanul jegyzőkönyvet készít, és azt legkésőbb a jegyzőkönyv készítésének napját követő munkanapon betérjeszti az elektronikus adat ideiglenes hozzáférhetetlenné tételét vagy visszaállítását elrendelő bírósághoz rendbíróság kiszabása céljából. Ha az elektronikus adat ideiglenes hozzáférhetetlenné tételének elrendelése esetén a rendbíróság kiszabását követően a kötelezett teljesít, és erről a végrehajtót értesíti, a végrehajtó az értesítés átvételét követő öt munkanapon belül ismételt (szükség esetén a helyszínen) ellenőrzi a kötelezett teljesítését, és az ellenőrzés eredményéről haladéktalanul tájékoztatja az azt elrendelő bíróságot.

Az elektronikus kereskedelmi szolgáltatások, valamint az információs társadalommal összefüggő szolgáltatások egyes kérdéseiről szóló 2001. évi CVIII. törvény 2. § l) pontja szerint közvetítő szolgáltató az információs társadalommal összefüggő szolgáltatást nyújtó szolgáltató, amely

- az igénybe vevő által biztosított információt távközlő hálózaton továbbítja, vagy a távközlő hálózathoz hozzáférést biztosít (egyszerű adatátvitel és hozzáférés-biztosítás);

- az igénybe vevő által biztosított információt távközlő hálózaton továbbítja, és az alapvetően a más igénybe vevők kezdeményezésére történő információtovábbítás hatékonyabbá tételét szolgálja (gyorsítótárolás);
- az igénybe vevő által biztosított információt tárolja (tárhelyszolgáltatás);
- információk megtalálását elősegítő segédeszközöket biztosít az igénybe vevő számára (keresőszolgáltatás);
- alkalmazásszolgáltató.

Őket együttesen nevezi a 336. § (1) bekezdése eltávolításra kötelezettek, aki a határozat vele történő közlését követő egy munkanapon belül köteles az elektronikus adat ideiglenes eltávolítására.

Az elektronikus adatot a határozat közlésétől számított egy munkanapon belül vissza kell állítani, ha az elrendelésének oka megszűnt, vagy az eljárás a Btk. 77. § (2) bekezdése szerinti elektronikus adat végleges hozzáférhetelenné tétele nélkül fejeződött be.

A bíróság hivatalból vagy az ügyészség indítványára az eltávolításra kötelezettet az elektronikus adat ideiglenes eltávolítására vagy visszaállítására vonatkozó kötelezettség elmulasztása miatt rendbírsággal sújthatja.

A bíróság bizonyos kiemelt bűncselekmények miatt folyó büntetőeljárásokban az elektronikus hírközlési szolgáltatókat kötelezheti az elektronikus adathoz való hozzáférés ideiglenes megakadályozására, ha az elektronikus adat ideiglenes eltávolítására a határozat ellenére nem került sor. Az elektronikus adat felett rendelkezésre jogosultnak ezt a határozatot kézbesíteni kell (ha ismert), aki a határozattal szemben a kézbesítéstől számított nyolc napon belül fellebbezést jelenthet be. A bíróság az elektronikus adathoz való hozzáférés ideiglenes megakadályozásának elrendelését haladéktalanul közli a Nemzeti Média- és Hírközlési Hatósággal, amely a kényszerintézkedés végrehajtását szervezi és ellenőrzi. A Nemzeti Média- és Hírközlési Hatóságra vonatkozó alapvető szabályokat a médiaszolgáltatásokról és a tömegkommunikációról szóló 2010. évi CLXXXV. törvény Negyedik Része tartalmazza.

A NMHH a hozzáférés ideiglenes megakadályozására vonatkozó kötelezettséget bevezeti a központi elektronikus hozzáférhetelenné tételei határozatok adatbázisába, ezzel egyidejűleg a bíróság határozatáról elektronikus úton haladéktalanul tájékoztatja az elektronikus hírközlési szolgáltatókat, amelyek a tájékoztatástól számított egy munkanapon belül kötelesek az elektronikus adathoz való hozzáférés ideiglenes megakadályozására.

A bíróság hivatalból vagy az ügyészség indítványára az elektronikus hírközlési szolgáltatót az elektronikus adathoz való hozzáférés ideiglenes megakadályozására vagy a hozzáférés újbóli biztosítására vonatkozó kötelezettség elmulasztása miatt rendbírsággal sújthatja.

A vádelőkészítéssel, a nyomozás törvényessége feletti felügyelettel és a vádemeléssel kapcsolatos ügyészi feladatokról szóló 11/2003. (ÜK. 7.) LÜ utasítás 28/A. § (2) bekezdése szerint, ha az ügyész a kényszerintézkedés elrendelését követően észleli, hogy az elektronikus adat változatlanul hozzáférhető, a rendbíróság kiszabására irányuló indítvány megtétele előtt meg kell, hogy győződjön arról, hogy az elérés azért lehetséges, mert a bíróság által kötelezett tárhelyszolgáltató vagy elektronikus hírközlési szolgáltató a kötelezettségét nem teljesítette. Ha az elérést más tárhelyszolgáltató vagy elektronikus hírközlési szolgáltató biztosítja, új kényszerintézkedés elrendelése (és nem a rendbíróság) iránt indokolt intézkedni. A bírósági végrehajtásról szóló 1994. évi LIII. törvény 201/C. §-a alapján az elektronikus adathoz való hozzáférés ideiglenes megakadályozásáról szóló határozatot a bíróság megküldi a végrehajtónak. A végrehajtó a határozatot személyesen kézbesíti a kötelezettnek, és ellenőrzi a kötelezett azonnali teljesítését a helyszínen, illetve ha az azonnali teljesítés feltételei nem állnak fenn, a végrehajtó legkésőbb a kézbesítést követő munkanapon ellenőrzi a helyszínen a teljesítést. Ha a végrehajtó az ellenőrzés során azt állapítja meg, hogy a kötelezett nem teljesítette a kötelezettséget, erről haladéktalanul (a teljesítési határidő lejártának napját is tartalmazó) jegyzőkönyvet készít, és azt legkésőbb a jegyzőkönyv készítésének napját követő munkanapon beterjeszti az elektronikus adathoz való hozzáférés ideiglenes megakadályozását elrendelő bírósághoz rendbíróság kiszabása céljából. Ha az elektronikus adathoz való hozzáférés ideiglenes megakadályozásának elrendelése esetén a rendbíróság kiszabását követően a kötelezett teljesít, és erről a végrehajtót értesíti, a végrehajtó az értesítés átvételét követő öt munkanapon belül ismételen (szükség esetén a helyszínen) ellenőrzi a kötelezett teljesítését, és az ellenőrzés eredményéről haladéktalanul tájékoztatja az azt elrendelő bíróságot.

A hozzáférés ideiglenes megakadályozása megszűnik, ha elrendelésének oka megszűnt vagy az eljárás a Btk. 77. § (2) bekezdése szerinti elektronikus adat végleges hozzáférhetetlenné tétele nélkül fejeződött be.

Az elektronikus adat önkéntes eltávolítása érdekében való felhívás sajátos kényszerintézkedés, hiszen teljesítése nem kötelező. Célja mindössze az elektronikus adathoz való hozzáférés megakadályozásának a gyorsabbá tétele.

2.4. A BE. EGYÉB RENDELKEZÉSEI

A Be. számos olyan egyéb rendelkezést tartalmaz, amely érinti a digitális környezetet. Ezeket nem kívánjuk részletezni, csak néhányat felsorolunk közülük:

- digitális védői meghatalmazás (45. §);
- a személyes adatok zártan kezelésének az összefüggései az elektronikus rendszerrel (99. §);
- elektronikus idézés és értesítés (113. és 116. §);

- elektronikus kézbesítés (130., 132. és 135. §);
- írásbeli tanúvallomás elektronikus környezetben (181. §);
- egyes bizonyítékok⁸ (elektronikus adat, 205. §; hozzájárulással alkalmazott megfigyelés, 220. §; információs rendszer titkos megfigyelése, 232. §; elektronikus adatkérés 261. §);
- elektronikus adat végleges hozzáférhetlenné tétele (570., 609. és 741. §);
- eljárás adat hozzáférhetlenné tétele érdekében (819-820. §);
- egyszerűsített felülvizsgálati eljárás az elektronikus adat végleges hozzáférhetlenné tételével kapcsolatosan (672. §).

FELHASZNÁLT IRODALOM

- BARTKÓ Róbert: Elektronikus kapcsolattartás a büntetőeljárásban. In: Karácsony Gergely (szerk.): Az elektronikus eljárások joga. Gondolat Kiadó, Budapest, 2018.
- BELOVICS Ervin – TÓTH Mihály: Büntető eljárásjog. Harmadik, aktualizált kiadás. HVG-ORAC Lap- és Könyvkiadó Kft. Budapest, 2017.
- CZINE Ágnes: L. fejezet – A lefoglalás. In: Belegi József (szerk.): Büntetőeljárás jog I-II. – új Be. – Kommentár a gyakorlat számára. HVG-ORAC Lap- és Könyvkiadó Kft. Budapest, 2018.
- CSÁK Zsolt: XXVII. fejezet – Az elektronikus kapcsolattartás. In: Belegi József (szerk.): Büntetőeljárás jog I-II. – új Be. – Kommentár a gyakorlat számára. HVG-ORAC Lap- és Könyvkiadó Kft. Budapest, 2018.
- GAIDERNÉ HARTMANN Tímea: Elektronikus adat ideiglenes és végleges hozzáférhetlenné tétele – egy új intézmény első évei. Magyar Jog 2015/2.
- MEZEI Kitti: A kiberbűncselekmények hazai szabályozásának aktuális kérdései. Magyar Jogászegyleti Értekezések 9-10. Budapest, 2018.
- NAGY Zoltán András – MEZEI Kitti: Az informatikai bűncselekmények. Egyetemi jegyzet. Pécs, 2017.
- SZABÓ Imre: A számítástechnikai adat mint elektronikus bizonyíték. Kriminológiai Tanulmányok 48. OKRI, Budapest, 2011.
- SZATHMÁRY Zoltán: Az elektronikus pénz és a bitcoin biztosítása a büntetőeljárásban. Magyar Jog 2015/11.
- TISZA-PAPP Judit: Elektronikus ügyirat a büntetőeljárásban. Fontes Iuris 2018/2.

⁸ SZABÓ Imre: A számítástechnikai adat mint elektronikus bizonyíték. Kriminológiai Tanulmányok 48. OKRI, Budapest, 2011. 13-28. o.